

Elefántcsont faragvány (könyvkötés táblája) - a Keresztre feszítés és az Asszonyok a sírnál jelenetekkel

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	18859
Készítés ideje:	10. század
Készítés helye:	Sankt Gallen
Jelzés:	nincs
Anyag:	elefántcsont
Technika:	faragott
Méretek:	magasság: 23,8 cm szélesség: 9,8 cm vastagság: 0,6 cm

A keskeny, álló formátumú tábla az Újszövetség két központi eseményét, Krisztus kereszthalálát és a feltámadásra utaló üres sírt jeleníti meg egymás fölött. Az akantuszleveles keretbe foglalt felső mezőt Krisztus talapzaton álló, díszes foglalatú keresztje uralja, a tetején titulus-táblával, a kereszt tövében Mária és Szent János evangélista alakjával. Az önállóan megformált "kép a képben" két különböző formát, a Karoling művészetben gyakori, narratív, sokalakos Kálvária-kompozíciók redukált változatát és az önálló kultuszképként megfogalmazott feszület típusát egyesíti. A kereszt szárai fölött látható a Nap és a Hold perszonifikációja, a megrendült univerzum szimbóluma.

Alul Krisztus üres sírjához érkező, illatszereket hozó asszonyok és a jeruzsálemi Szentsírt idéző építmény előtt ülő angyal jelenik meg. A háttérben látható növényzet a kertre, a feltámadás helyszínére utal. Mindössze a katonák elhelyezése szokatlan: alvó őrk helyett az épület kupolája alatti nyílásokból kitekintő, védelemre kész harcosokat látni. A faragvány stílusa általánosságban Kopasz Károly udvari iskolájának észak-itáliai összefüggésű műveivel hasonlítható. A figurák légiesen könnyed, antikizáló modora a Toutilo Sankt Gallen-i szerzetesnek (működött 895-912 között) tulajdonított elefántcsont-faragványok előadasmódjához áll a legközelebb. A tábla széleinek hornyolt profilozása arra utal, hogy fémlemez segítségével valószínűleg könyvkötésre volt applikálva.

A korábbi kutatások - Adolph Goldschmidt nyomán - a budapesti dombormű lehetséges párdarabjaként tartották számon a nürnbergi Germanisches Nationalmuseumban őrzött, levelekkel és sas figurájával díszített elefántcsont táblát, amely méretét (23,5 x 9,8 cm), keretelésének profilját és faragásának stílusát tekintve is igen közel áll a budapesti táblához (ld. [itt](#)). Mivel azonban a két tábla együttese ikonográfai szempontból nem lenne értelmezhető, az újabb kutatások elvetették azt a feltételezést, hogy a budapesti és a nürnbergi faragványok egy diptichon két szárnyát alkották volna.

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 2. (Takács Imre)
- Recht Roland, Périer-d' Leteren Catheline, Griener Pascal: *The Grand Atelier. Pathways of Art in Europe, 5th - 18th centuries*. Palais des Beaux-Arts, Brussels, Brussels, 2007. - Nr. II.30.
- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 146. (Nagy Györgyi)
- Szerk.: Mikó Árpád: *Jankovich Miklós (1773-1846) gyűjteményei*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2002. - Nr. 51. (Marosi Ernő)
- katalógust írta: Rozsondai Marianne, Szirmai János: *Művészi könyvkötések régen és ma. Kiállítás elmúlt korok kötéseiből és Szirmai János (Hollandia) modern alkotásaiból*. Országos Széchényi Könyvtár, 1986. - Nr. 1.
- Szerk.: Voit Pál: *Elefántcsont-faragások. Régiségek könyve*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1983. - 1. kép (Koroknay Éva)
- Koroknay Éva: *Művészi könyvkötések 1700 előtt*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1983. - Nr. 1.
- Szerk.: Miklós Pál: *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Magyar Helikon, Budapest, 1979. - p. 97.
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti*

Múzeum 1872-1972. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - p. 22. Nr. 6.

- Goldschmidt Adolph: *Die Elfenbeinskulpturen aus der Zeit der Karolingischen und Sächsischen Kaiser. VIII.- XI. Jahrhundert.* Cassirer, Berlin, 1914. - Nr. 165.

